ה מ א ס ף

ח ד ש ש ב ט ת ק ן

מ כ ת ב י ם ש ו נ י ם

מ א מ ר

מ ג י ד ח ד ש ו ת

פתוב טאת

נפתלי הירץ ווייזל .

אם רצוי לכל אחד מבני אדם לחוק את ידי דעתו הנרפים מעצלה ויגון וכיולא , ולדבר על לבו דברים נחומים המעלים אותו מבור יגונו , ומכינים אותו לחשוב מחשבות תקוה ותחרית טובה , שעל ידי כן תחוקנה ידיו לעשות פעלים , כל שכן שצריך האדם להחזיק במדה זו נגד בני עמו אשר הם בגלות החיל הזה , לדבר על לבם דברי שלום ולהזכירם קדמוניות שמרוב ימים ורוב צרות כמעט נשכחו מן הלב , ולנחמם בהם , וכאמרו חזקו ידים רפות וברכים כשלות אמץ . ואולי יהיה כוחת על ידי דברי הימים קצר שאנו מעתיקים לנסון עברי במאמרנו זה , וכמו שנדבר עליו בסוף הפתיחה הזאת . זה יותר מהלפים שנה אשר בהם אותותינו לא ראינו ואין עוד נביא ולא אתנו יודע עד מה , כי מיום שחרב הבית הרחבנה נחתם חזון , ובימי הבית הבני נביאים לא מלאו חזון מה , ואף כי לחרי חרבנו , ואם אין שכינה בישראל , אין אותות ומופתים , ובגוים אין תורה לנו כתורתן של רשעונים , כי אין

גנו אנשי שם המלאים רוח חכמה להגיד לעם תעלומות התורה
ונדור ההלכות ולהבינם דרכיה וספוריה הקדרים מאד ואין מבין
בם . ומלבד זאת עוד ירדנו פלאים מכל העמים , שמרוב התלהה
אשר מלאתנו בין הגוים , ופזור הלומה לתרבע רוחות השמים ,
ושמקומות מושבותיהם היו נדבקים עד עפר , אין להם נחלת
שדה וכרם , ולא מקורות לחרות לשתות מהן חיי שעה וולתי
ע"י מקנה וקנין ומסחר , נגרה העניות בישראל וכל ימים הולך
אחר נגעו , ואין הלב על מכונו לחקור ולדעת בדברים הקשורים
עם התורה ועם החכמה , שהן החכמות והתכונות שהיו בדורות
הראשונות תפארת ליודעיהן , וכל כך נמלך לבנו עד שרבים ממנו
אינן חושבים להעדר ידיעתם בהן , דוו להן לעינו להן , ולא לבד
שחסרו החכמות הנריכות לבינת לב ולעומק הדעת , כמו המדידה
והמספר והתכונה וחכמת הטבע ועל כלם חכמת הנפש , אבל גם
הידיעות שהן למעלה מהן , והן אומן שאינן נריכין לבינה יקירה ,
ומלך אחר עולות על הראשונות בעבור תועלתם והשתמשות
האדם בהן בכל רגע , כמו תכונת הארץ לגבולותיה שהיא
הגיאוגרפיה , וספורי הדורות איך נשתלשלו הדברים דור
אחר דור , שהיא ההיסטוריא , גם אליהן לא ידעו וכדברי
קדמונינו להם , לדעתם לא יועילו אם ידעם האדם ולא
יזיקו לו אם לא ידעם , וכל זה שגוי הלב וחסרון דעת , כי
מלבד כי שתי אלה הכרחיים לאדם בחיים אשר אי אפשר בשתם
וכל רגע יצטרכו בהן גם בני אדם גם בני חיים , והמסכל
אותם יהיה בחברת בני אדם כחיים אשר לא שומע , וגם יזיקו לו
כמשלו ומקנו , וכמו שנאמרנו בתרבעה המכתבים שחלקנו ביעקב ,
אלא שהן נריכין והכרחיים לנו גם להבנת דברי התורה והנביאים ,
והתורה תומרת זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור וגו' ,
בהנחל עליון גוים וגו' יצב גבולות עמים וגו' , שהיה זה בימי
בן כשנפרדו בני אדם ונחלו תרשות אבל במלות אליהן בן חיים
האלהים , ומזכרו גבולי תרשותיהן לגוייהן בתורה , אף כי
התורה קורא בספוריה , הנה גם הספור הקלר הזה לא
יערכנו זאב ופו רב , כי הוא רומז ספורי ימות עולם
וראשית גבולי התרשות , ואותה התורה לבדה למדה זאת לבני
אדם , כי זולת בספר האלהי הזה , אין מחברת או מכתב

סופר קדמון נעולם שספוריו מניעים לעמים הסם / ואפילו
עד שפים שנה לחרי כן לא יגיעו / כי סופרי העמים המונהקים
שהיה רשאים לערך נימי התחלת מלכות פרס / שכתבו
קורות זמניהם על הסדר / כל מה שדברו מדורות קדמוניות
שהיו לפניהם / שמעו מפה אל פה / ומלחים היות והנלים
ודמיונות עובדי אלילים / ומעט מן האמתיות ששמעו מחנכי
אומה המעורבים בהם / כלם עדים נאמנים על ספורי התורה
והנביאים / כי על כן גם כת המכחישים נגבוה ובקורה מן השמים
חולקים כבוד לקורה מלך השור המגיה מדברים בעניני ימות עולם
ושנות דור ודור / וגבולי התרעות שבחלו נאלפי שלשה בני
נז / חשר בלעדה החשך יכסה על הסופרים הקדמונים
והאחרונים · ואנחנו חשר בסם ה' נלך / ידענו כי ה' דבר כל
זאת ביד משה עבדו / ויגד לנו כח מעשיו מיום ברוא אלהים
אדם על הארץ עד בוא ישראל על גבול ארץ כנען / והקיש
בנו נביאים שבתבו משם ואילך עד בוא שניה אל הגבול ההוא
ברשיון מלך פרס / ואלה הספרים אשר בידינו כתובים לדורות
ברה"ק בעבור ישראל / ובגלגול דבריה נזכר בהם מקלת ענינים
וספורים קלרים משאר ממלכות הארץ / מאדום ומואב ועמון
ועמלק ופלשת וצור וצידון שבימי תרלנו בימים ההם / מממלכת
מלרים / ממלכי עבר הנהר ותרם נופה / ממלכי תשור חשר
רחם ממלכתם היתה נינוה העיר הנדולה / מבבל וממלכיה
וממלכי כרם ומדי ויון / חבל מלבד הספרים האלה הין
בחומתנו בימים ההם ספרים כתובים בהם ברחבת פרטי קורות
חומתנו / והן דברי הימים למלכי יהודה וישרחל / שרמזו
עליהן בכל מקום כותבי ספרי הקודש / ועוד ספרים רבים
מעשה ידי נביחים שבתבו בחכמתם דברי העתים שעברו על
ישרחל ועל כלל עמי הארץ בימיהם / ובהיותם נביחים ויודעים דעת
עליון / חע"פי שבתבו גם ספרים כדרך הסופרים מדעת עלמן /
אין לדמות אילן ספרי סופרים הדיוטים / כי הנביחים היו ברי לבב
וידיהם חמוכה / לא הוסיפו ולא גרעום על המאורע / ולא שמו גו
דבר לא מחבבת אדם ולא משנאה לא מבלע ולא מפחד / כאשר יקרה
במעשה הדיוטים / גם הודיעו בדבריהם עוד טעם במקרים שקרו
כפי רוחב מבחתם / ולמדו ע"י זה לבני אדם דעת וירחת ה' /

נבוכדנצר / והגלה יהודה ובנימין ועמהם כהנים ולוים לבבל /
ורגים הוגלו לארצות הסמוכות לארץ ישראל מלרים וחדום
ועמון ומואב ולשאר מדינות הסמוכות להם / וכשגלו רגים
מהם מבבל נרשיון כרם מלך פרס / נגו את המקדם הסני /
ולקן שנים החריבוהו שנית ועשפחתיהם ועשום / והגלו רגים
לערי יון ואיטליא ורומי / ומשם נפוצתו עוד לכל ארצות
האירופא גם לאויא ואפריקא / ומן האירופא באתו גם
לאמעריקא / ובכל מקומות מושבותינו הנ"ל יש לנו מנהגים
טוים וספרים טוים וזן כ"ד ספרי הקדש אשר בידינו עם ספרי
המשנה והתלמוד שחוברו בגלות • למנם עשרת השבטים
שהיו בזמן בנית הרשטון תחת מלכי ישראל / ובהגיע קשם
ימי מלך הוסע בן אלה בשנת השביעית שעלה עליהם שלמנאסר
מלך אשור והגלום לחלח וחבור נהר גוזן וערי מדי / והיה זה
בהיעית למלכות חזקיהו מלך יהודה וכמו הנ"ל שגה קודם
שנחרב הבית / ומאז עד היום לא שמענו עוד מהם דבר /
ואפילו לא ספרו לנו ליהודי הם יושבים / ומה קרה להם בארץ
שוביהם / ואם משבי השבטים יהודה ובנימין אחרי אשר נשארו
מעט מהרבה / הולידו בנים והרבו לרוב בארצות שוביהם /
כאשר עינינו רואות עד היום / (ה' יגן עליהם) / כל שכן
בני עשרת השבטים / אף אם נאמר שנשארו מעט מהרבה /
נרבית אבינו גם עליהם לפרות ולרבות כדבר היה / ואיך מעט
רב כזה לא נודע לנו דבר עד היום • אמת כי הגידו סופרי
העמים כי יש יהודים במלכות סינית שהיא בקלה המזרח /
והדבר קרוב הוא להאמין בו / כי מלך אשור הגלום לפאת
מזרחית לפונית / והוא הדרך לבוא אל המלכות הנ"ל / וכן
בעניני סופר הגיאנרפי אומר כי במחוז האנאן / שמרוב דשנה
קרקו הגן אשר בסינא / שם יש ליהודים סינאגאגע או
בית הכנסת / ובלי ספק הם מפוזרים בכל ערי המלכות
ההיא / ונזכר אני שמעתי בילדותי מפי רשבי החניות שחזרו
לקאפנהאגן מעיר קאנטאן שהיא בקלה גבול סינא על היס
הדרומי / שרשו שם יהודים בין הסוחרים שנשתו ונתנו עמהם /
ונקראים בלשון הארץ היא וואהאן / וכן הוגד בספרים מספר
תלמד הדני שהניחו הרד"ק נשרשין / שנת מקלה האפריקא /

ושים סם יהודים רבים / וכן ספר לנו הסופר הנחמן קאפיטען
ניב"ה / שנסע בזמנו בפקודת מלך דענימארק לערי המזרח
ומלך בערביא במלכות תימן יהודים רבים / ונפלא מזה כתב
הרב החכם מנשה בן ישראל ע"ה שם יהודים רבים במחוזות
לאמעריקא למעלה ממלכות מעקסיקא ע"פ עדות יהודי אחד
מספרד שזה לדת אבותיו שמו אהרן הלוי / ובאמת ענין זה
נראה זר בעינינו / אולי שלח בחנו פה לערוך דבריו נגד
כותבי ספרים ורוזמי שמועות שמעתי / רק זאת נאמר כי
ספרים כאלה ורבים כיולא בהם לע"פי שיהיו בעינינו דברים
נאמנים / לא יספיקו להניח דעתנו בענין המבוקש ממנו / כי
אין נדע אם אלה היהודים הם מגלות אשור / או מגלות
יהודה ובנימין שהלו לגבול ולפרס / ובאורך הימים נפוצו על
פני הארץ עד הודו וסינא ותימן / או הם מגלות הבית השני
שנפזרו עד שם / כמו שנפזרנו אנחנו לקצות הקירופא וגם
לאמעריקא / גם אם נחלץ שהם מבני עשרת השבטים / הלא
תמוה דעתנו בזה / ואנחנו נכספים לדעת מה קרה להם אחרי
גלותם מארצם / מה מנהגיהם ומעשיהם / אם יש בידם
תורת משה רבינו ע"ה כאשר היה בידינו עם ספרי הנביאים
שהיו בימיהם / ואם יש בידם עוד ספרים אחרים מן הנביאים
שהיינו בימי חרבן בית המקדש / כאותן שזכרנו למעלה שנאבדו
ממנו / ואם יש להם עדיין קבלת אבות ופרושי המלות / אחר
שאין יודעים דבר מן המסרה והתלמוד אשר בידינו ? ואם יש
להם שאירית מן החכמות והתכונות אשר היו בימי קדם בידינו
שהיו בניהם אחרי גלותם / וכיולא בחקירות כאלה / שאם
נשוטט מיס עד יס לבקש מענה לזה נמצא / ומה נעשה לאחותינו
שהגיעה ביום שידובר בה / ומי שמלפה ליטעה / ולכן דבק
בכבוד ישראל ובדברי הכנועות שהשתיר ה' לנו להתנחם* בם
בגרותינו / ונגד עיניו כל המחמדים שאבדנו מיום נפלנו ביד
נכרים / כי נפתלקה שכינה מישראל / ויצא ההדר מבת ציון /
אין מלך ואין כהן ונביא / ובית קדשנו וקפארתנו היתה לשרפת
אש / וכל הטובות והשלחות העליונות שנעטרו בהם אבותינו
בימים הראשונים החכמה והתבונה והגבורה ושאון הלב ובעחונם

ישועת ה' ורצות כולה לזוקקו ממנו / בהעלות כבוד ה' מעל רחצנו / הוא תשתוקק נפשנו תמיד לשמוע חדשות ודברי שלום בעניניס כוללה להתנחם בהן .

ויען הדור הזה רבו בו דבריס נפלאים / ותמורות ימיס הרחיבו חדשות בקבל תרבה / לא דמינו כי תקרינה כוללה / חולי יבוא גם בתוכם מכתב מאחד מחכמי העמים אשר בא לידינו / כולל ענין נכבד / אשר חולי בקרב ימים יספיק לרוות צמאון תפלתנו בענין גלות עשרת השבטים / ומה יש בידם אשר לינגו עוד לתתנו / ויהיה משען לתמונת רכי לבב ויחזק ידים רפות / ברחותם לך מלחם עלית ה' ככל הכתוב בתורת משה רבינו ע"ה / ובזה יתילנו נגד הטוענים עליהם וכמו שנאמר עוד לפנינו . והמכתב הזה הוא מהכם נכבד בעמו דרמן בעיר הלא / ושמו ריטר / כתב חותמו על החתון אייכהארן המפרשהס ופרופעסער בעיר געטינגן / והוא הדפיסו בניבליאטעקע שלו בחלק שלש ילא עדיין לאור *) / לך לבקשת המשכיל כהר"ר איצק אייכל שהיה זה שמנה חדשים בעיר געטינגן / ובקש ממנו שכתוב לו דבר חדש מענין זה לידו / שישלחהו בעוגן מיד לכאן / שלח עתה הקונטרס הכולל ספור ד"ה זה לכאן שאנו מעתיקים עתה ללשון עברי . והנה הנשים הללו בקיאים בספורי הדורות ובגבולי הארץ / ונותנים לבס להתבונן ולחקור בדברי התורה והנביאים / ובהיות כי לא מבני ישראל המה / ידענו שלין מגמתם להחניף לעדתנו לחתו בדברי חלומות / ולבנות עליהן תפל ושוא / ואס הס נותנים לב על הדבר הכלול במכתב הנ"ל / ומשתוקקים לעמוד על ברור הדבר בכל פרטיו / כל שכן תחנו בני ישראל שהדברים נוגעים לנו ולתורתינו / מה מאד רחוי לנו לשום לב ולהתבונן בם / ולא נהיה מפליגים האחר כדרך נמהרי לב אשר טרם ישמעו ישיבו רחה זה הבל הוא / כי בלתי יש במכתב זה דברים הרחוים לכל בעל דעת להעלות תוהס על מחוני משפט שכלנו / ולעשות מה שיש לנו

יהו

---

*) Eichhorns Allgemeine Bibliothek der biblischen Litteratur. 2ten Bandes 4tes Stück.

ידו לעשות לנקם נדור דבר ולהעמידו על מכונתו . ועתה נחל לדבר זה .

בבתיבת יד אחד מן הפקידים אשר לקומפני האלאנדי השולחים לחינדיא המורחית , ושמו מארצעל"ום בל"ע , היה נוכח ומשכיל , ונעצמו חוקר ודורש לדעת הדברים על בוריין , ורשם במכתבין הדברים שראה במדינות שעבר בהם , מלא האדון ריטץ הנ"ל רשמי דברים מספר דברי הימים אשר ליהודים היושבים בעיר קוסין על חוף ארץ מאלינאר שהיא ארץ הודו , אשר קבל הפקיד הנ"ל מיד יהודי שהמיר דתו ושמו פֿאן דארט שבעתיק הדברים מדברי הימים הגדולה העברים שהיו תחת יד נשיא היהודים שבקוסין , (וכפי הנראה לי לא רצה פֿאן דארט להרגיש"נאל האדון , רק זה הקצור מלא ניד מי שמלאו והעתיקו ללשון האלאנדי ונתנה לפקיד הנ"ל) , וכבר נודע לאדון אייכהארן זה זמן מה מהדברים אלו ע"י מכתב שכתב לו האדון מ' פוילום מעיר פאג בחודש אפריל שנת 1788 למספרם והדפיסו בספר ביבליאטעק שלו שכבר יצא לאור בשנה הנ"ל *) , ועתה כתב לו האדון ריטץ בעצמו ושלח לו ההעתקה הנ"ל (שחזר והעתיקה מלשון האלאנדי ללשון האשכנזי) , ומגלגל על כי התמהמה מלשלחו לידו עד כה , כי בשאר הוא נדוך בנכבי הספקות , ונפשו נכספה לעמוד על האמת , כתב לאחרת בחדש נאוועמבר 1788 , ושלח לאינדיא ע"י סוחרי בני עמינו המפורסמים בשלג , המתעסקים במו"מ עם יהודי הים יהודי נכבד שהיה בקוסין ושמו יחזקאל ראכבי זה לזון שנים הלך לעולמו , ובקש מהם שיודיעו לו אם אמת הדבר שנמצא בקוסין דברי הימים כזה אם לא , ואם אמת , שלחו לו העתק כלו בלשון עברי , ואם לא כלו יעתיקו ממנו הדברים הרשומים שם , ובקשה נפשו שעם החניות השנות מסר ישיג הספרו אשר שלח , לבל זה לזון ימים החניות שנו ואשר שלח לא הגיעו לו , ואמר " על כן חני שולח בעת לחדוני זה המעט

אשר

*) Eichhorns Bibliothek ꝛc. 1sten Bandes 6tes Stück.

אשר בידי, וכאשר לקבל מענה ודברים חדשים מאנשי קושטן, לא לחדל מלשלוח גם הם ליד אחיהם." ואמר עוד: "מלבד זה קלור הוה (שנמשר מיד פאן דארט ליד הפקיד בהיותו כבר בתי סי"לאן הקרובה לחוף מלי"כאר לשוב משם לארץ מולדתו עם אניות הקומ"כאני), מלאתי במכתביו גם דברים שרחה הוא עלינו אנל היהודים והעכ"וס שבקושטן במדינת אחליכאר, ויש בתוך הדברים ענינים חדשים לא התודעו עדין בתירו"פא, ואותן הדברים שהן בעיני דברי חפץ, אלקטם יחד ואניחם בדפוס למען אל יודעי דעת."

ועתה יבואו דברי קלור ד"ה הנ"ל שהעתקתי ממכתב החכמני של אחדות ריטץ בלשון עברי בלי תוספות ובלי גרעון, עם הסגנות שבו מן המעתיק פאן דארט, והסגנות שבו מן הפקיד בלעס, וכתוס הדברים לאחוב הסגנות שהנחתי לפני נפתלי הירץ וויזל, המעתיק אותו ללשון עברי.

ראשי דברים מדברי הימים עברית, הנמצאת אצל היהודים היושבים בקושטן על חוף ארץ מאליבאר, רשום כה הכל מימי מלך הושע בן אלה אשר מלך בשנת עשרים וארבעה ושמנה מאות אחרי צאת בני ישראל מארץ מצרים (א), ונמשכת עד היום הזה משנה לשנה באמונת בעדות הנשיאים והרבנים אשר הנהיגו ואשר הורו ליהודים, ושמורה כל עת תחת יד הנשיא המושל בם:

בשנה התשיעית למלך חושע בא שלמנאסר מלך אשור ויולך את ישראל משם שבי: ויושיבהו בחלח וחבור על נהר גוזן ובערי מדי (ב): בשנת שמנה מאות ותשעים וארבעה שלה שלמנאסר השלישי משבית היהודים מנחה לפוראווא מלך הימין (ג) אנשים ארבעה מאות ושמים איש וביתו: כבואם שמה הרע עמהם המלך ויכבוש אותם לעברים: הגולים האלה הביאו עמהם ספר תורת משה ספר יהושע

ספר רות ספר שופטים, ספר שמואל ראשון ושני ספר מלכים ראשון, שיר השירים לשלמה שירי הלל דוד ואסף והימן ובני קרח, משלי וקהלת שלמה וגם חדותיו, נבואת נד ונרן שמעיה ואחיה, ספר ישן נושן איוב יונה וספר ישעיה (ד) (אבל מספר אחרון זה לא יש ממנו רק עד אחרית פרשה עשתי עשר): הספרים האלו נחלקו לשלשה מיחלקות החלק האחד כולל תורת משה, השני הכתובים (והם הספרים אשר יקראו בלע"ז האגיאגראפַיא), והשלישי או החלק האחרון הנביאים: כל חלק הבדילו מחבריו בתיבת עופרת ויהיו משמרת ביד נשיאם שמעון רבן משבט אפרים, הוא הראשון בשבית תימן המשניח עליהם:

תחת. ממשלת המלך הזה היתה שה פזורה ישראל מאכל נבוה לזאביי תימן: לחוץ לשורר עמהם שיר הזאב אשר למו, ולהיות עמהם במערת נסרוך בעברם לאלהיהם: בעבור המלט מהיות טרף לזאבים הקשים אשר יבלעו אותם אם ימרו בם: מאימת משפטם נפתו רבים מן הנפוצים האלה לכסות שער השח אשר עליהם בעור הזאב, כי כחשו בפיהם בשם ה' הקדוש, ויודו לנסרוך ויכבדו את הרפיו: אך לאלהי ישראל התחננו בלבם תמיד כי יפדם ויסלח להם: ומעטים מן הגולים האלה נשארו נאמנים לה' אלהיהם ועושים כתורת משה נביאם בעצת רבן ותוכחתו: על כן שלח מלך הזאבים לקרוא את רבן וישאלהו מדוע הוא ואנשיו מקשים ערפם: ולמה סרו משמוע את המצוה אשר צוה להם על דבר עבודת אלהיו: ויענהו כי לא הוא לבדו אבל גם המלך יט לדבר הזה לירא את האל הגדול ה': יען מלבד כי אל עליון זה מלא דבר קרא כל יש ויהי, וכל אשר ברא בעוזו יעמוד בחסדו ושומר אותו לעולם: אמנם גם לך מלכי הוא אשר נתן לך הכח והמלוכה על הארצות האלה לפקדון בידיך:

על כן עליך המצוה להשמר מתת דת להמרות את המצוה
אשר צוני יוצרי :

ודבר המלך חזק על רבן לחגיד לו מומה נודע לו לרבן כי
להיו ה׳ הוא יוצר המלך׳ ולהוכיח הדבר באר היטב :
וישאל אותו רבן מה שרש דבר כי המלך חי ? ומה הם החיים
האלה אשר בקרבו : וישב דבר זאת ידעתי כי רוח אלהראי יש
בי ובלעדו גם להתנועע לא אוכל : ויען רבן אם כן היו החיים׳
הבורא והמעמיד הכל׳ מי יכזב כי הוא אלהראי׳ כי הוא רוח כל
הרוחות אשר לא יושג׳ כי הוא חיי העולם׳ ומה דמות נערוך
לו לתארו בו (ה) : ויוסף המלך וישאל מבני קבל רבן זאת
לדעת את האלוה הזה : וישב רבן מראות נראה בם האלהים
ומעל ספר אשר נתן אלהים לנו ביד משה נביאו׳ עודנו שמור
עמדי עד היום׳ ויקר בעיני מכל אוצרות תבל :

ויחר אף המלך ויקח מיד רבן את כל ספריו ויניחם בתיבת
זהב ויעלה [עליה] במרכבת נסרוך : ויאמר הבט נסרוך
האדיר כי הקרבתי לך חמדת כל אוצרות היהודים׳ עשה
בהם כהפצך : ובכל זאת נבעת המלך מדברי רבן׳ ולא מלאו
לבו עוד להפחיד את היהודים ולנגוש אותם לעבוד את
אלהיו : ויאמר לכתוב את דברי רבן לזכרון על ספר דברי
הימים אשר לו :

גזלת הספרים הזאת העציבה את היהודים ויקראו צום
בחמשה עשר יום לחדש אלול בשנת שמנה מאות
ותשעים ושבע וילבשו שקים ויתנו עפר על ראשם : [יום
הצום הזה׳ יצומו עד היום הזה היהודים אשר במאכא
ואותן שהן על חוף מאליבאר] *) ורבן קם מתוך העדה
ויפרוש

*) האדון ריין העיר פת שהמאמר המופגר הזה הוא דברי פאן דארטש
המעתיק מלשון עברי לחוללאנדי • ואני נפתלי המעתיק ללשון
עברי

ויפרוש כפיו השמימה ויאמר : ה׳ אתה לברך מלכנו הושיעה
נא את הַלֵּיפּ ואת העשוקים האלה כי אין זולתך יוכל להושיע :
אתה ידעת את היגון ואת הלחץ אשר באנו בחם : שמע
נא אבינו את קולנו המר ׳ ואל יתאפקו עלינו רחמיך : אמת
כי צדיק אתה כי חטאנו לפניך ועל כן נתתנו ביד אויבינו ;
אך ה׳ אלהינו לא לבד כי בעונותינו אויבינו לוחצים ומריעים
אותנו בעבדותינו הקשה ׳ אבל גם אמרות קדשך לקחו ממנו
וחושבים לבלענו : ראה כי על ידם הרמה יאמרו עצבינו עשו
זאת ומבקשים לחפר את הברית אשר כרת עם אבותינו ׳
לכלות שרש נהלתך ׳ ולחתום או לסתום כל פח חמכבר
לשם קדשך : ה׳ אל נא תתן שבטך ומטך ביד לא המת
ואל יחרפונו : יגון השיגנו חפוץ לשמוה ושפוך המתך על
אלה אשר לא ידעוך : הלא יודע אני כי הושעת את ישראל
בכל עת ואתה מושיע ותושיע לעולם ׳ אמן :

בשנה הראשונה למלכות בן המלך הזה אשר נקרא
קורשא ׳ בשנת השע מאות ושבע היה הדבר אשר
קרא המלך בספר דברי הימים את הדברים אשר דבר רבן
לאביו המלך ויגעו הדברים מאד אל לבו : וביום העשירי
לחדש שבט השיב ליהודים את כל ספריהם ויתן דת כי מיום
זה והלאה יעברו את ה׳ אלהיהם באין מעצור : רבן והיהודים
אשר עמו שמהו על הדבר הזה מאד ויאמרו לקים עליהם
לעשות את היום הזה חג לדורות עולם : [ה]חוף הנזכר עד
היום

עברי אומר ׳ שגם זה נעתק מדברי הכזתב הראשון שכתב קצור
דברי הימים זה בלשון עברי ׳ שבימיו היה צום זה עדיין ליהודים
בכאבא ׳ אבל בשנת תק״ו שהיתה העתקת פאן דארט לא היו שם
כן היהודים הראשונים האלה ׳ וכמו שכתבתי בהג״ה ג׳ ׳ או שנזמר
שאע״פי שגורשו היהודים נשאר להם זכרון יום צום זה ׳ או שהמעתיק
פאן דארט דן כן מלבו לפי שראה כי היהודים במאליבאר יקראו עדיין
צום כיום זה ׳ כי שם היה פאן דארט לא בתימן ׳ ושעה בזה ׳

עם מאליבאר קאיערענו או קאנארינו *) יושבי הארץ מעולם, יש להם עוד בבתי שקוציהם העתקות מן האגרות האלו וחוגגים עם היהודים ביום אחד את חג הפורים ואומרים כי היום הזה חג להם לחקת עולם יען ממלכם בעת ההיא מלך פונא וקאנארע אשר מלך תחת יד אחשורוש היתה המצוה עליהם להרוג ביום הזה את כל יראי ה' (היהודים) ויתפך הדבר ויהרגו הם את שונאיהם. ואם ישאלו לעם הנזכר מה שם גדלה להם יענו מבני האחשדרפנים הקדמונים אנחנו, (הנזכר גם במגלת אסתר העברית, ומתורגמת בבבליא החולאנדיזי שטאטהלטר)

בשנת חמשת אלפים וארבע מאות ועשר ליצירה, ולחשבון הנוצרים 1650 מת האחרון ממשפחת רבן ושמו יאשיה נשיא ליהודים אשר במאליבאר היושבים בקאליקוט (יד) בחמשי להרשבט ותהי המשרה אחרי כן למשפחות אחרות:

חשבון השנים אשר בספר דברי ימים זה הוא ליהודים המתחיל מעת צאת בני ישראל מארץ מצרים, ודבר ברור הוא ליהודים כי מקץ אלפים שנה לבריאת עולם יצאו בני ישראל מארץ מצרים (טז):

דברי הימים הקצר הזה נעתק ממקורו אשר הוא בלשון עברי כאשר אמרנו בתחלת הדברים. קושין 1757 (ולמנינינו תקי"ז לפ"ק. וחתום תחתיו)

לעאפאלד עמנואל יעקב פאן דאראַ.

ואלו

---

*) קאנארינו הללו הם מבת (קאסטא) הקאנקאניעד, ואין מעלתם פחותה הרבה מן הבראמינען. בארץ קאנאראק קרוב למאליבאר נמצאים רבים מהם. משם באו לקושין, ועל כן נקראים קאנארינו. כלע"ס:

ואלו

הן ההגהות שהגיה להגיה על דברי הימים הקלר הזה ,
והכל בתכונן , כי המדפיסים חנים להדפיסו , ואף כי המצפע
לנוכן מתימות , וכי תקח סוגר תולי מסרים תכוות , הנה
פענה זה העיקר שאם מיתנים אלינו , הן ההגהות ב׳פולו עוד
מקומן ומכל מוף מוקיכלה , ואז יגיע כענה מצפע הדגל .

א

זה המספר הינו מכוון עם המספר שאנו סופרים על פי
ספרי הנביאים שבידינו , כי מיליאת מלרים עד בנין
הבית ע״י שלמה מפורש (מ״ב ו״ו) שנאמר ארבע מאות
ושמונים שנה , והבית נבנה בשנה הרביעית למלכותו , והוא
מלך על ישראל ארבעים שנה , וע״כ מיליאת מלרים עד חלוק
מלכיות עברו תקע״ו שנה , וממלכות ירבעם עד שנה התשיעית
להושע בן אלה עברו מאתים וארבעים ושתים שנה , וכל זה
מפורש בכתובים , וע״כ היה גלות הנביאים בשנת שנע מאות
וחמשים ושמונה ליליאת מלרים . והלחון פוילוס הרגיש בזה ,
ורלה להוכיח מזה בחכתבו הנ״ל כי ספרי היהודים בקוסטן
מסכימים עם העתקת ע״ב זקנים אשר ליונים , שאנו חשם מאות
ושבעים ושתים שנה בין יליאת מלרים ובנין הבית . ובאמת גם
עם העתקה הזאת אינה מסכמת , שבפי מספרם יהיה עת
גלות עשרת השבטים בשנת שמנה מאות ושלשים וארבעה
ליליאת מלרים . אך אין לחוש לכל זה בהעתקה שלפעמים
יעשה הסופר בשלה , וכמו שיש עוד טעות אחר גדול מזה
בסוף המכתב , וכמו שאעיר עליו במקומו , וגם רואים דבר
זה אינו מועתק מדברי הימים עלמו , אבל גם מדברי הסופר
מה שכתב ברחשיתו .

ב

ובדברי מדי , וכן כתוב בספר (מ״ב י״ו ו״ו) . ולקח יש
לפקפק על הטעות מקרא זה לדברי הכתוב ,

וכפי המנהר לא היה ביד הגולים ההלה ספר מלכים שני ,
שנכתב לאחרי גלותם מן הארץ , אבל לפי שכך היה מעשה
שהגלום מלך אשור למקומות הלה , נקל שיהיו בזה שני הספרים .
ולמ"ד לחלק שמותם והמחוז נקרא חלח , והבני חבור , ושתיהן
על נהר גוזן , והוא נסוף הפס"ירי הגדולה הסמוכה לפרס ,
גם הוסיפם בערי מדי הסמוכים לאשור מלד מזרח , וגם היה
היתה לו תחת יד מלכי אשור וכמו שהראתי בהג"ה ג' , ומדי
ידועה עד היום , ונקראת עתה אדרבאיגן , וגם טוענים
שהיא עקבאטנא הקדומה , אדרבניל , ונקעת מאגען ,
ומגדיה למזרח ולדרום מלכות פרס , ולצפון הטאטארי
החפשית , ולמערבה מדינת אשור , ועוד נלערך לזה בהגהה ח' .

ג

מלך תימן , המעתיק תרגם תימן מאבא , והיא עיר
ידועה בתרחניא המבורכת , יושבת על חוף
ים התדום והוא ים סוף , והמלכות ההיא מתפשטת מזה על
פני התרחניא כלו עד היה הפרסי קדמה . והממלכה הזאת ידועה
עד היום בשם יע"מאן , וגם היה קאפיטאן ני"בור בפקודת
פריד"ריך החמישי ז"ל מלך דענימארק זה שלשים שנה , וגם
הוא מצא ביעמאן יהודים רבים , ובעיר המלוכה סא"נא , יש
בכמו אלפים בעלי בתים , והרבה דברים עליהן , גם במחוזות
הסמוכות והרחוקות מיעמאן לדרום התרח"ניא נמצאים יהודים ,
והעיד שיש מהן שתים יד מושב , אבל מתנהגים מעצמן .
וגם בימי הרב רמב"ם ז"ל זה גם מאות שנה , היו היהודים
בתימן נודעים לחכמי ספרד , כמו שנראה מספר תגרת תימן
שכתב הרב הנ"ל לקהלות תימן . אבל על כל פנים היהודים
היושבים עתה בתימן ואשר גרו גם בימי רמב"ם ז"ל ישנן מן
היהודים המזכירים בדברי הימים שלפנינו , שאילו הן תושבי עצמן
שבידם הספרים המזכירים בקצור דברי הימים זה , איך יפסר
שלא נמו עד היום לידינו , הלא לא נכספה נפש רמב"ם ז"ל
היקרה לקרות חדות שלמה ונבואת גד וגתן ושמעיה ואחיה ?
ואיך יפסר שנהיותם מרוחים זה לזה תגרות תחום וריעות ,

שלא יודיעו לנור דורם רמב"ם ו"ל שים בידם המטמון הלהי הזה , ושלא ישלחוהו לידו , לאחר שהיה בידם תנ"ך ומשנה ותלמוד וספרי הגאונים והרבנים כמו שהן בידינו . לכל הפחות כי היהודים הרחוקים שעלה מלך תשור מנחה למלך תימן כנזכר בד"ם זה , לא ישנו בה רק לערך עם מקום שנה וכמו שנזכר לפנינו , ואחרי כן נורשו משם , והיה זה לערך בסוף ימי הבית השני , רחוק יותר מלוף שנה מימי חיי רמב"ם , ושנים רבות לאחרי כן בזו שם יהודים מלובשי גלוסקו זה , והם בזו ממגרים ומבגל השמוכה לתימן , והם מיהודה ובניתן כמונו , וספריהם ומנהגיהם דומים לספרי ומנהגי כל לובשי הגולה הזאת .

ודע כי שלמנאסר , הביא לאחריו עד שנחרבה נינוה רחם מלכותם נשנה הרחבונה לנבוכדנצר , היתה להם הממשלה הגדולה בעולם על תשור ופרס ומדי והודו , כמו שמלך לאחריהן נבוכדנצר על כלל המדינות הללה , וכשחרב גבל ונשא המלוכה לפרס משלו מלבי פרס על כלם , כמו שכתוב במגלה המלך מהודו עד כוש , שהוא מלינדא"סטען עד לגיפ"טען , שביניהן כל הממלכות הללה , וכשנשא הממלכה ליון ביד אלכסנדר , משל הוא בכלן , וכבם הודו כלו עד המקום שנופל נהר גאנג"ו בים שהוא לתוך קארמאנ"דעל . וכל אלה הדברים ידועים אין חולק עליהן , ורק העירותי עליהן להאיר עיני הקורא בהבנת ד"ה שאנו מעתיקים לו .

ד

וספר ישעיה , אמר המעתיק אם אחת הדבר שנמצא דברי הימים ענרי כוש ליהודים אשר בקושטן ושעד היום יש בידם הספרים הנזכרים בקצור ד"ה זה , כמה קנדל חוכת כל איש חכם לתת לבו על הדבר הזה , לעשות מחבבת בקשת האחת מה שיש לאל ידו לעשות , הן בעלה הן בפועל בעבור השג ספר ד"ה אשר לאחינו בקושטן , וביותר להשיג העתקה נאמנה מכל הספרים אשר בידיהם , לא שמעתי מעולם דבר גדול כזה , כי לו נראתה אם ספר תורת משה רבינו שבידם

מסכמת נכל עס ספר תורה שלנו / לא תוכל לפרוע הטופה
הגדולה שיגיע מזה ליסרי לנד נכל פרטיה / כי אס תסכים
נכל עס חוקה שבידינו / תהיה לחות לבני מרי המומרים
שבבית רחמון נסכחה התורה מישראל ונשחדה מתוך הקהל /
ושוחת היתה פליטת הכה"נ כימי יחזקיהו כשמלא במקדש ספר
התורה / כי לא נמלאת עוד בישראל / ואין רחוי להעלות
על ספר מה שחומרים בעלי ריבנו על עזרא הכהן / ואין
התורה שבידינו כמו שהיתה מלפנים / וכל הטענות הללו /
אע"פי שנוכל להרחות מלד השכל כי תהו המה / עוד כעצן
יכלו / אס יגיע לידנו התורה שהיא ביד היהודים מגלות
שלמנחסר / אשר לא ידענו אח כל הדורות שמימי חוקים ואילך /
וכן בעניין המחלוקת בחלח ויסר ובקרי וכתיב / אח הכל יודע
לנו במופת החוש כי התורה שבידינו עודנה כאשר היתה בימי
הנביאים הרחשונים שבבית רחמון • וכל שכן אס אמת מה שכתוב
בקונר ד"ס זה / שיש בידם ספר חדות שלמה / ובהיות שאין
ספק שכל חדותיו רלופים מעניני חכמה ודעת / הגע בעלמך
כמה חדשות בחכמות ובתבונות שחפשר להפיק משם / שלא היה
מקומם להכתב בספרים שכתב ברה"ק / ושוכל להתפאר בהן
נגד זקני העמים וחכמיהם • וכן אס בידם נבואת תרבעה
הנביאים גד ועתן ושמעי׳ ועתי׳ שהיו בימי דוד ושלמה / מה
רב טוב יגיע לנו מדבריהם / הן בספורי מעשי הדורות ממש
ומקריבם / שעי"כ נוכל לגייר לאחת הספורים הקלרים שהן
בספרי הנביאים שבידינו / והן מדברי חכמה ודעת שמוגו
בספריהם / נגיון רבות בירחת ה׳ ובגדולתו / והן בהגדת
דברים שקבלו עד למסה מסיני מס שיקרה לאומתנו באחרית
הימים וכיוצא / וזה פתח תקוה לנו / והן ללמוד ממס דרכי
הלשון ותקיפותי׳ ולסדר מלילות נעימות / ותיבות חדשות בלשון /
כי לשון עברי שבידינו קלר מהכיל כל מה שנרלה לדבר / בעבור
שהיו מחברת בעולם ללמוד ממנו דבר כי אס מכ"ד ספרי
הקודש / ונסרגות ספרי נביאים כי לפעמ שלא יבואו בהן
תיבות עבריות לא שמענוס מקדם • ובאמת אין לורך להאריך
בטובות היולאות מהשגת הספרים הנ"ל / וכל מבין מדעתו יבין
הלא ועוד רבות שלא זכרנוס •

לקחרו

ה

לתארו בו • תשובת רבן מלאה כח , והיא ערוכה בפי הכל היטב , אשר השומע יבין טוב טעם בדבריו , לא כדרך התשובות הבנויות על חכמת המעטמ"פיזיק הדקות , ועל הרוב לא תשיגם נפש המדבר , וכל שכן נפש השומע , כי בלתי אין להשיג עד מה בגדולת הפש , וולתי ע"י הרגש הנפש כשתשיג תחלה את עצמה , ואיך תתרוממת בחכמתה ובשערקה על כל המעשים , וזוהי דעת הלבים שנזכרה בספרי הנביאים , ועל זה ערוכה תשובת רבן • ואם תחפוץ לעמוד על כוונתינו קרא מה שכתבנו בספר המדות שחברנו בחלק השלשי ממנו (פרק י"ח) •

ו

ישבבו לעד • מליצה של חכמה אחי רוחה פה , כי הלדש שהוא למעלה בארץ , אין זה אלא מלך גופו , אבל כשלבו טהור ורוחו נכון , בחוקו הטוב עלמו שוכן מרומים כי נפשו דבקה בו ית' , וזהו שרמה יעקב כי הסלם המוצב ארלה ראשו מגיע השמימה , ונסיות הנפש זכה בכל עת ולא תתגעל כלל , תשכון תמיד מרומים ועל המתנה הזאת התפללו היהודים בעבור רבן וורעו שיזכו אליה •

ז

פרוזום • לא ותשוב שהיא"ה תקל"ב שנים אחרי לכתם בגולה ע"י מלך אשור , ואם כן קרא הגירום הכולל הוא מארץ תימן בימי בית שני , לערך בימי הורודום , אולי מפני המלחמות שהיו למלכי ערב עם היהודים , כמו שזכר פלוויוס יוסיפוס , קרו דברים שבעבורן התקלף מלך תימן על היהודים שבארלו , אז ירא שיתחברו עם אחיהם ויהיו לו למכשול וכיולא בזה , כי לא נזכר שגרשום בעבור תמונתם אז שהנשם שיכפרו בתמונתם •

ח

אלפים • גווירטי מחוו ידוע בלינדיל המזרחית הנקרעת לינדהסטען / ונקרע כן עד היום / והיל הקרובה ביותר לארץ פרס / מזרחית לפרס / ולינדהסטען מערבית עם חני הלי קלמניל / ובה העיר סור"חע / וכעת מוצלים בה עם מארטען • וכשהגלה שלמנאסר את היהודים לערי מדי / היה נקל להם לבוא למחוז גווירטי דרך ארץ פרס שהיה הכל תחת ממשלתו / כי ממדי עד לינדהסטען היננו מתחים פרסאות / גם הדרך טוב כי עובר בלב הנפוני של ארץ פרס • ובהיות גווירטי ושאר מדינות שבלינדהסטען ארצות טובות ורחבות הדעת נותנת שנמצאו שם הגולים הרבים / לולי לא מלאו מנוח בארצות מדי ופרס / ותרו להם ארצות לינדהסטען לבתת שם . לבל ללכת מתימן לינדהסטען המרחק רב / וירחק שעברו מתימן המזרחית דרך יש לגווירטי • ובה חלפים שנה הלזו עברו . לפני חלף ושלם מאות שנה לומנינו עתה •

ט

האלילים • ממעשים הנזכרים בד"ה הוא / רחינו שנתקיימו יעודי הטם שיעד עלינו בתורתו / כי אמר כי תוליד בנים ונו' והשחתם ועשיתם פסל ונו' / העידותי בכם היום כי תאבד תאבדון ונו' / והפיץ ה' אתכם בעמים ונו' / ועבדתם שם אלהים מעשה ידי אדם ונו' / ובקשתם משם את ה' אלהיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך (דברים ד' כ"ט) • כי רחינו שבעבור עבדו ישראל אלילים בשבתם על אדמתם / הפיץ ה' אותם בעמים / כי נתו אל חלח וחבור ואל ערי מדי לתימן ולהודו / ומשם גם לארץ סינים / שהיא ארץ קלה מזרח העולם / וכמו שאמרנו בתחלת המאמר / ואחת שעברו ע"י מרגוש בגד רגון הטם ורגון ירחיו הנביאים / כשהלכו בגלות ובבוא לבבם הערל / ובקשו לאחוז בתמונת הטם / ענר עליהם חמת שונאיהם וכפוש לבבור בה' בפיהם ולעבוד את האלילים / כמו שקרה להם בתימן וכושן וגווירטי / ואני

לאותה ארץ לב לעבוד בעל כרחו לפסילי עץ ואבן , ובכל זאת
הבטיח להם הש"י כי לא כלו רחמיו , שגם בעתים רעים כאלה
אם נבקשהו , ונדרשהו בכל לב ובכל נפש , נמצא עזר מקדם ,
כמו שקרה לשמעון רבן בארץ תימן . וכמו שקרה גם ליהודה
ובניימן בדורות רבות של גרה שכפו אותם להמיר אמונתם ,
וגם המה פעמים רבות בקשו את ה' ונמצא להם , וכל אלה
הם דברים ברורים .

•

וישבו שם . חוץ מאיגלר הוא בלד מערבי של לינדאסטאן ,
והולכת מלפון לדרום ויש בה ממלכות רבות ,
ואחת מהן קושין , שגם עיר קושין , והיא תחת יד קומ"פאני
המורחית של הולנדי , ואין ספק שגם במקומות אחרות יש
שם יהודים , וזה אין בו ספק , כי גם מבלעדי ד"ה זה
הנודע לנו עתה , ידענו שיש בקושין ובסביבותיה יהודים ,
ובילדוקי כבר שמעתי שם יחזקאל רחבני הנזכר במאמר זה ,
אבל דמיתי שהן יהודים שבאו לשם לפני חמש או שש מאות שנה
מבני גלותנו , ע"י סחורה וגרושין מפרס ומאחר מדינות ,
ומי יעלה על לבו שהן מגלות שלמנאסר הנזכר בד"ה זה ,
וזכורני שבילדוקי קראתי בספר שכתב בתנ"ש , שבראשון
מישראל שמצא בקושין יהודים זה לערך מאה שנה , שמו
הינריקוס יהודי ספרדי שהלך עם חניות קאמפאני המורחית
שבאינגליטירא לינדאסטאן בעסק מו"מ מחנויות טובות ,
וכשהגיע לקושין , הרגיש שבני ישראל בארץ שבאו ונתנו עמו
אנשים שיש להם מנהגי בני ישראל , וגם שם הרגישו בו
שמנהגיו משונים ממנהגי שאר אנשי הארץ , וכשהתודעו שיש
על לחיו , היתה השמחה גדולה על יושבי קושין , ועשו לותו
היום כיום חג וזרו הלל . וגם זה מורה שגם שם מגלות
אשור , כי לולי כאן שם מגבי גלותנו , לא תמהו לראות
יהודי מארץ אחרת , אבל בהיותם שם מרחקים , מאין ידעו
כי יש עוד יהודים בקצוי ארץ , כי אינגליטירא קצה שבל
למערב , ואם לנחנו הנפוצים באירופא ובאסיא חכמי תרגיש

וידעי

וודעי ימים / ממנו בשמענו כי יש יהודים בהינדוסטאן /
כל שכן היהודים היושבים שם סיפלא בעיניהם ברחוקה יהודי
מקלה הארץ אשר לא שמעו בארצם מעולם ולא דמיון בלבם •

יא

צח ונכון / מספור הזה לנו רואים כי עד היום הזה מעורבים
ומובלעים מזרע ישראל לשפים ולרבבות בין יושבי
הינדוסטאן / כמו שנגלעו גם בגלותנו לרבבות בספרד
ובפורטוגאל / ואעפ"כ יודעים בלבם כי הם מזרע ישראל /
ומלמדים בלהי ישראל / וכמו שמעיד ר"ש זה על הקהלות
שבווארשטי שסומרים את השבת וי"כ ומלים בשר ערלתם • וכן
ידוע מארץ לאטאם"ניען שהיו לדורות מלרים שמדברים ג"כ
שפת עברי ונוהגים מנהגים כמנהגי ישראל ומלים את בשרם /
ועל הלה וכיוצא בזה הענין הכתוב והיה ביום ההוא יקקע
בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מלרים
והשתחוו לה' בהר הקדש בירושלים / והאובדים בארץ אשור הם
הוקן שנוכרו בד"ה זה / שהן אובדים בין האומות שבהינדוסטאן /
ועוד הלאה מזה בארץ סינית • והנדחים בארץ מלרים הן
הוקן שבלאטאם"ניען / ועל כלם יחמול השם ביום יקבץ נדחיו /
כל אשר הוא מזרע ישראל ישתחוה לה' בהר הקדש בירושלים /
וכן יקרה לגלות יהודה ובנימין • ומספור זה שמענו כי מימי
גלות אשור בתו רבים מעשרת השבטים אל ארץ הודו / וישבו
שם שקטים לערך י"ב מאות שנה / עד שלחלוש במלכות הגדול
לעזוב מושבתם ולעבוד אלילים / ולא נזכר בד"ה זה למה ועל
מה נעתק השיח עבר עליהם כום הקרלה • ואפשר בהיותם
בארץ ההיא שנים רבות ועובדים לאלהי ישראל / בלי ספק
נתפרסמה אמונת ישראל בארץ ההיא / והחכמים שבין העכו"ם
קבלו מפיהם מציאות השם יחודו ויכלתו הנב"ת ודרכי טובו
רחמיו וחסדיו וכיוצא / ואולי גם רבים מעם הארץ נשמעו
לעצת חכמיהם לנטי אמונה / ועזבו עבודת אלילים / ושמחת
היתה חרון אף מלך רבא שקם בעת ההיא / ועשה בהם נקמה
והכריחם לכפור באמונתם ולעבוד לאלילים / ורואה אני מזה

כי היטבתי דבר זה לידע שהרבו לי תורת לינדהסטען שפעתיקו חכמי תירחפת לעזונותם , ונקרת בשם וועדען שים גו קפלות ומחרים על השם ב"ה אין בהם דופי , כולכין בדרך ממונתו במליחות השם ותחדוקו וגדולתו שאין לה חקר והשגחתו על בריותיו וכיוצא , ומהמה המנשים כאלה לך המומות הרחוקות כאלה שלא ראו ולא שמעו תורת מר"ע , דגו כל זה מלבם בחרת שכל , ואני אמרתי לעצ"י שזה הוועדען ספר יהן , מי יודע אם לא כבר לפני ע"ו מלות שנה גאו יהודים מערביה ומפרם לינדהסטען שלמדום הלמודים האלה , ועכשיו אני רואה כי אמת יש מפי , וכוד רב ממה שדמיתי , כי מד"ה זה רחינו שמזמן גלות ישראל ע"י שלמנאסר מלאו את ארץ לינדהסטען , ומפיהם למדו לדעת את ה' , ואע"פי שעובדים אלילים מכירים שם ה' עליון , אלא שמחמינים בלילוהיות שאתתיו המוצלים בעולם , וכשניהם נקראים בראה"מינין , שלדעתי בא זה משם אברהם שעוד אחרי אבותיו והכיר את בוראו , ועל שמו קראו היהודים מתחלה כן לכל חכם בין עכו"ם כשהיה עוזר אלילין וקורא בשם ה' , והוו בראמינין או אברמינין , וקראה עתה כי היום בגדול מכינו אברהם ע"ה , זכה להקם זרע , שמאלהיהם יאלו מורים לעמים , וקראו בשם ה' בכל חלקי העולם , ולמדום האליהות העליון הזה הנכבד והנורא , ועל זה אמר לו השם כי אב המון גוים נתתיך (בראשית י"ז ה') , כלומר מורה ומלמד אמת להמון גוים כלם , כי מבית ישראל שפשטה הברית אחל כפי האמת עם דרכיו וחוקותיו בכל העמים , כי נודע לכל שהיונים והרומים וחבריהן כל ממלכות אירופא , היו בימים קדמונים עובדים לפסילים , עד שבאו אנשים מחומתנו בעלי קורת משה , ולמדום לחדוקו ית' ושמו עוד מלבדו . וכן הממלכות באפריקי ובתוגרמה למדו כלם הלמודים האלה מן היהודים ותורתם , ומשם נעתק הדבר לאמעריקא החדשה , וכן למדו אחינו כל זאת ליושבי לינדהסטען , ובשום גם יהודים במלכות סינים , כאנוחר למעלה , בלי ספק הברית השם שמכירים גדולי הארץ ההיא זה אלפים שנה , מידיעו זאת להם , ומי יודע אם לא החכם שהיה בזמן ההוא בשינע , שאתורקו למדו

חכמי שינע ונדולין הלמודים היקרים החלה / והוא קונפוליוס / נס הוא היה חכם יהודי מגלות אשור / כמו שמעון הצדיק בימין / או לחד מחכמי הארץ שלמד חכמתו מן היהודים • סוף דבר דבר אלהינו יקום לעולם / שאמר עלינו ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגו' (שמות ט' ו') / כלומר תורה יבקשו מפיכם / ותורו לכל עמי הארץ חכמה ודעת / ואמר ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים וגו' (דברים ד' ו') / ובארנו המקראות האלו בבית רחצון מספרנו גן נעול (חדר ז' חלון ח' ג') / שהכוונה העליונה היתה שתלמצית שמירת התורה והמלוה / שעי"כ יריים השם קרן עמו בכל נפלאותיו / ישמעו וירהו כל העמים כי עם נדול חנחנו / ורק החכמה תחנו / ולמדו נס המה ליראה את ה' לעוב להם • וכאשר הסכנו הקערה על פיה / ותחת שלמד תואם חכמה ובינה / למדנו דרכי הגוים שבנינו לוחות לחרי אלהים אחרים / כלתה חמת ה' בנו והגלה אותנו בין העמים ליסרנו על חטאתינו / וכפו אותנו לעבוד לאלילים / ובכל זאת למדו ממנו בכל אפסי ארץ לדעת כי יש מציאות עליון על כל ונורא עד אין חקר וכמו שאמרנו •

יב

והיעתקתים • לא ידע מי המדבר זאת / ואחשוב כי פאן דארט הינו המעתיק מלשון עברי ללשון הולאנדי / כי יש העתיק הוא הדברים היה נותן לפקיד בלעם נס העתק ממה שכתוב על לחות הנחשת / לבל קלוד ד"ה וה כתבו מי שכתבו לעצמו / לקח הדברים מד"ה השלם שניד הנשיא / והוא אומר שראה הלוחות והעתיק מה שחקק עליהן / וד"ה הקלר הזה נא ליד פתן דארט והעתיקו ללשון האולאנדי ונתנה לפקיד בלעם / וכן מה שנאמר למעלה מיום הנוס על דבר נזלת הספרים ויום החג על דבר שהושבו להם / שמתענים וחוננים עד היום בחימין ובקושטין נס הלה דברי הכוהב הרחצון / וכמו שאמרנו למעלה •

יג

בלשון שמולי • לשון שמולי ידועה / והיא שפת כל ערי מלינאר היושבים על שפת הים / וים

בלינדהסטען גם לשונות לחרות / לבל שפת טמולי ידברו גם על חוף מלינקר / מדורח / וקלרמונדעל / וכל ערי חוף הים שבלינדהסטען • והנה דבר הסחר היה כמו שלש מאות שנה לחרי נלות ישראל על ידי שלמנאסר / והמלך הלדיר לחשורוש מלך גם על הודו וכנוכר ובכן התנרות שכתב המן ומרדכי לקכ"ו מדינות מלכות / למדינה ומדינה ככתבה וכלשונה / הלה שללחו להודו כתבו בלשון טמולי / שהיה שפת הארץ / ואם זה הדבר למת שהתנרות הללו נמלאים עוד גם / יהירו לנו בסדר הדורות לדעת בחיו ומן היה / ומי ממלכי פרס היה לחשורוש זה / שנחלקו בזה מלר סופרי העתים / והתנרות עלמן תכסוף כל נפש לדעתן •

יד

בקאליקוט • גם היה עיר נדולה על חוף ים מלינקר נפונית לקוסין / וכמו שנאמר בחקימת המאמר •

טו

מצרים / הלה הם דברי המעתיק / ודברי טעות הם / כי יליאת מלרים כפי חשבון שבתורה היתה שנת אלפים ומת"ח שנה לבריאת עולם / ואפשר שהוא טעות סופר שדרכו לטעות במספרים וכמו שכתבנו בהנהה רחשונה •

ובחתימת הדברים לא חעלים מספט לבי / את אשר לבי חושב על קלור ד"ה זה והמעורלות שנוכרו בו • והנני חומר כי לא מלחתי בו דבר אשר יניחני לומר שהוא דבר הכל לו כוב / לא מלד המלינות / ולא מלד המעורלות שבו / כי ניחא לחינו מעתי מדי למחוז נוזורלטי ולשאר מדינות שבלינדהסטען / הוא דבר מתקבל על הדעת ניותר למי שיודע צורת הארץ וחכונתה / וכן היהודים שהלה מלך חשור מנחה למלך תימן / הוא נהוג שבעולם / ולא לחריך זה / וגרוע היהודים מתימן / ושחנסוס בלינדהסטען לכפור בחמונתם / כזה וכזה קרה לנלות יהודה ובנימין בממלכות הלירופי פעמים רבות

ואפילו אפשר בהודו אף כי תורת ה' תהי תמיד , עדיין דבקים בתמונת הבתים , כן רואו עינינו בתנוסים שבספרד ובפורטוגאל . וכן המליצות שבשר הורקו מלשון עברי ללשון הולאנדי , ומהולאנדי לאשכנזי , ועל ידינו שניים עתה גם ללשון עברי יעידו על האמת , כי אע"פי שלא שניתי דבר , גם לא הוספתי עליו ולא גרעתי ממנו , לא הפיגו טעם העברי , ולא המירו ריח המליצה , הכל מעיד שמקורו ורחשיתו הוא מבאר עברי , וכן דברי שמשון שדבר למלך דברי שכל טוב , ורחוים הם למי שמרן . והתפלה שהתפלל לה' בצרתו , זכה ונקיה מאנגליה , והיא כדרך התפלות שהתפללו אבותינו הרחשונים , וכן תפלת העם בעד נשיאם , גם היא עתורה ונקייה . סוף דבר כמעט לי לאמר לי להאמין שהשיר מבאר מפותר כזה מעשה ידי נבל , הדובר רמיה להטעות את הבריות , גם תיני רואה מה בלעג לשים העושה כלה , והנה מכל הלדדים שזכרנו לבי נוטה להאמין כי יש ממש בדברי הימים הזה , ושלחוי לכל משכיל לדרש את המלשים לשוש עינו עליו .

ואולם מלד אחר נולד לי ספק בו , כי אחר שזה מלה שנים שנודע למו בפירושם שיהודים בקושטן ועל חוף מלילנאר , וכמו שכתבתי למעלה בשם הסופר בחנ"ע מיהודי ספרדי בשמו הינריקום שהיה פרחשון אצר מלך הולאם שם , וגם אחרי כן נקודע בדבר יותר , עד שזה שנים רבות שמלחים בשם הספרים אצר אתנו למשא ומתן , וכמו שנודע לי שגם אלבעה ספרים ממחברת יין לבנון על מס' אבות שחברנו בלחו בשם , ואיך בכל הומן הרב הזה לא נתודעו אחינו היושבים שם אל אחיהם היושבים בפירושם , ולא הודיעוס מאין בחו לשם , ושהם מגלות הנשיאים שהגלה שלמנאסר מלך אשור בימי הושע בן אלה , ומה הם הספרים שנשארו בידיהם מאבותיהם , וכיוצא בהודעות כאלה רבי הערך , ואיך אחריכו מכל זה , ולא נודע למו דבר מאחרי ישראל העושים עמהם מקנה וקנין , עד שנת חמים המעולה ריטן ומלא בין כתבי מארטעלוס בלעם קצור דברי הימים זה שהעתקנו פה , שנעתק זה שלשים שנה מיהודי שהמיר דתו פת דתרע מלשון עברי ללשון האלאנדי ,

ויגד לנו דברי חפץ כאלה / לא שמענו מון יהודי ובניכן הגולים בארצות האלה / כל זה תמהון לב / כי אם אמת הדבר הנאמר בקצור ד"ה זה / לא לכבוד יהיה לבני ישראל / אשר בסיבת ידם לחקור ולדרוש בענין זה / ולשאוב האמת ממקורו וממקומו / ולא שמו על לבם לעשות חבר זה עם בני הגולה הנאלים על שבר בית יוסף / והומים על לחיבת אשר נאבדו מתוך הקהל ולא ידע היום היכן הם רועים / להודיעם כי עוד עמק העבור יהיה לפתח תקוה / בשבר רבים מבם האובדים בין העכ"ום / עוד לבם לב ישראלי / ומומרים בני ישראל לנחמו / ורבים מבם עד היום הולכים בדרך ה / וספר תורת ה' לפבם / ורב מוב כי בידם עוד מסורות נביאים אשר היום עוד לקנו ?

ויותר יפלא בעיני / לך היהודים היושבים בקושטן ובאלידאר / אם אמת הדבר שם בידם האורה וספרי הנביאים כלל הכתוב בד"ה זה / הנה תחר שקבלו ספרי היהודים שבארצות האלה שהן ד"ל ספרי הקדש והמשנה והתלמוד ומי יודע כמה ספרי המקבלים שבלתו לבם למחורה / לך לא שלחו הם אליהו העתיק מספר התורה וספרי הנביאים שבידם / ולא שמחו את לב בני הגולה לשמר להם הנה לבם ברבה הנשארת לנו מאוצר ה' אשר תינו עמבם / שהוא ספר החידות לשלמה ונבואת נתן וגד ושמעי / ואחי' . גם לא נודע לנו עד היום מה אמרו היהודים שם כשבא לידם המשנה והתלמוד והספרים הנמשכים אחריהם / האם קבלוה עליהם לגמרי בדרכם ולקים כל מה שכתוב בהם כאשר מנחמו עושים הם / או מאנו בקבלת דברי חכמים / וכן לא נודע לנו עד היום לך נהגו היהודים האם לפני זה / אחר שם לבם תורת מר"ע / לך פרשו הדברים האמורים והמוקר הטעת והעשור וכיוצא בזה / אם היה להם מקום קבלת תנות בפרושי סמנות / או לא / וכל לים יותר בעינינו עשה .

הבה נים הספקות האלה לבי משוטט / חוקר לבא אל הינשא לעמוד בעת / ולא יכול / ומיחל עד יתלבנו הדברים על ידי כתבים שיקבל האדון ריט"ץ למענה על שאלותיו / רואה אני כי לא יסקוט האיש המעולה הזה עד

כלה

כלה מעשהו / וידע להבחין בין החמת והמקר / ואמנם כל
ימים ישראל אשר הסיגה ידו לעשות ולתן עם לחינו היושבים
בקושטן / ודורש מפיהם החמת בכל פרטיו ויגד לנו הדברים אשר
היטב / תבוא עליו ברכה / כי מלאכת ה' הוא עושה / ומה
נקל הדבר הזה לעשותו למקלת בני עמינו אשר לסם יד ושם
בחלרות נכבדי ארץ הולנדי / כי אם הנכבדים החלה ידברו
בתוכי רחשי ומניעי החניות / וגם יכתבו לנכבדים מכיריהם
בתי סילון ובתוך מתליבאר שיחקרו על הדבר הזה / וינקשו מן
היושבים שם שיכתבו להם כל ונוכחת בשפת עברי לחחיהם
היהודים אשר בשירופא / עשה ישעו ויגליחו • וכן נכבדי
היהודים שבאינגליטירי אשר מלאו חן וחסד בעיני הסרים וגדולי
הסוחרים / יבקשו מהם לפקוח עינם על הדבר הזה / וילא
למניעי חניותיהם לקהלי"קוש הנזכר בד"ס זה / ונאמר בו
שבשנת ת"י לאלף הששי מת שם הרבן החחרון ושמו יחסיהו ונתנה
הנשיאות למשפחת אחרות / ולפי שאין שומן ההוא רחוק כל
כך מדורנו / ואם לחת הדבר / קרוב הדבר כי עד היום
גרים שם ממשפחות היהודים הללו / ובוחר כי זה שנים רבות
שהעיר קלליקוט ושניבותיה תחת יד ממשלת עם אינגליטירי /
ואם ימלאו חן בעיני הסרים יכתבו לחדון נחוערנער החדון
המהולל קארנוואליס / שמלבד כחו הנודע בעריכת מלחמה
ובנבורה / וכי ידיו רב לו בחכמת הנהגת המדינה / הנו נם
כן גדול במדיניות לחקור על כל הנעשה תחת השמש / כדרך
החכמים הגדולים היודעים מה רב התועלת היוצא מבורר
דברים כאלה להממון בכללו / הן לבת הסוחרים בקרטוניות
שמידיעה לחת חדשה קודע להם / הלא חור להחיר ולהבדיל
בין הדברים הסותרים והמעורבבים / ואין לבת הסוחרים בחניות
ובהנחת דברי הסוחרים והגבירים • ואם הסר הכ"ל יפקח עינו
על זה / מה נקל לו להוליך מים מנורות עמוקים / כי אם
דבר יחבר הוא בתוכי היהודים היושבים תחת ממשלתו / מפיהם
ישמע מה שרם דבר נמלא בכל הדברים אשר תמרנו / לו יתברר
מה עינן של היהודים היושבים שם / ומי מזה בתו / מה
מנסגיהם / ועל מי זה דרך שומרים את התורה ואת המלוה /
מה הם הספרים הנפתרים להם / ואם ים עוד יהודים במחוזות

תחרות שבאינדאסטאן / ומה עיב היהודים הרבים המובדים בין העכו"ם ועובדים עמהם בגלוים / אם תמת שעדיין מומרים בני ישראל תגחנו ושמלים בשר ערלתם / ושומרים יום השבת וי"הב כמו שנאמר בד"ה הקצר הזה / ואין לחבש ויחבש עוד כי יוסיף לחקור בדברי חבמתו על דברים רבים לא זכרנום פה / ויותר מכלה נפשנו לדעת כל זה מיהודים שבקאליקיט מדעת אומם מפי יהודי קוצין / כי לפי הנראה אם יש יהודים בקאליקוט / עדיין שוקטים על מנהגיהם הראשונים / כי לא נתו לידם עדיין אותן הספרים שהן בידינו מן הנביאים / ולא אותן הספרים שחוברו בינינו בגלות / וכל אשר נשמע מהם יהיה אות ומופת על תמיהות רבות שאנו מתוויקים בהם / ואין בידינו לברוח נגד הטוענים עלינו • ואולם בשאר שתין ספק בלי שבקוצין יש יהודים רבים / יותר נקל לשרים ולנבנדים שבהולנדי להקור על הדבר / ולשמוע מפיהם כל הפרטים שבענין זה / שמוכח בלמוד לדעת גם יש דבר אמת ונדק בדברי הימים הקצר הזה אם לא • גם היהודים אשר במלכות דענימארק / גם הם יעזרו לדבר הזה / ידעתי כי בתניות ההולכים משם לטראנקעבאר שבהודו / נתים על חוף מליבאר ולקוצין בעבור קניית הפלפלין ממוליכים משם / ואנשי שם שבעדאנו אם ידברו עם מנהיגי בתניות ואנשי שם שבינתם / גם הם יעמדו לנו לחקור על הדבר / וישמיענו מה נודע להם / ומעדות רבים יתחזק הדבר יותר / ולדעתי בהיות שתין המרחק רב בין קוצין לטראנקעבאר / וים יהודים בקוצין / יש גם קצת משם בטראנקעבאר / יושבים במחוז הזה / או עוברים ושבים לשחורה ולמ"ומ / וים בית הנאוועבער הד"מני אשר שם לעמוד על מקצת מאתת הדברים •

סוף דבר הספקות האלה אשר העירותי / כמעט מכריעים לא כף המאזנים / לחשוב כי רוב דברי קצור ד"ה זה הם מהבל גם יחד / ורגע תביטה במקומו דבר דבור על לופניו / וזכור תזכור נפשי כי על כל פנים יש יהודים בקוצין וכל ממלכות המזרח / ובעדות הספרים והסופרים כלם גם כפי הכרע הדעת נתו שם מימים ימימה מערי מדי וגבולותיה /

תומר

תומר לנפשי לאמר מסני עיניך מד"ס זה / הוחילי עד בוא
תמרת תנשי הזרון הכיח / ויביאו לך עיב הדבר ותמקנו ·
עתה בית ישראל הכה הגעגועי דברי לפניכם / ותחס חוקו
ויחמן לנבכם כל החיפליכ לה' ·

אוהבכם ועבדכם

נפתלי הירץ ווייזל ·

מ כ ת ם

שאלת איוב ותשובתה

חֵן כֹּל לָקַחְתָּ מִמֶּנִּי
בִּימֵי עָנְיִי וּמְרוּדִי ·
וַתַּרְוִיעַ הִשְׁאַרְתָּ לִי
הָאִשָּׁה אֲשֶׁר עִמָּדִי ?

* *

יָדַעְתִּי יָבוֹא מוֹעֵד
שָׁלֵם לָךְ חֶסְרוֹנֵךְ כַּפְלַיִם ·
עֲבוֹר זֹאת הֶעֱמַדְתִּיהָ
לְבִלְתִּי הָשִׁיב צָרָה פַּעֲמַיִם ·

אהרן האללי ·